חָדָא בְּמָקוֹם תַּרְתֵּי – חזקה אחת המסייעת לבעל כנגד שתי חזקות המסייעות לאשה, חזקת הגוף, וחזקה שאין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו, וְחָדָא בְּמָקוֹם תַּרְתֵּי לֵא אַמְרִינַן – אין מכריעים על פי חזקה אחת כנגד שתי חזקות. אמנם אם העידו העדים שהיו בה מומין עַד שֶׁלֹּא תִּתְאָרֵס, מבואר במשנה שהבעל פטור מהכתובה, והיינו כיון ש'הַעֲמֵד הַגּוּף עַל חֶזְקָתוֹ' שלא היו בה מומין לפני האירוסין, והיינו חזקת הגוף, לֹא אִיכָּא לְמֵימַר – אי אפשר לומר, שהרי העדים העידו שהיו בה מומין קודם האירוסין, מַאי אִיכָּא – איזו חזקה יש לומר כדי לסייע לאשה התובעת את הכתובה, חֲזָקָה דְּאֵין אָדָם שׂוֹתֶה בְּכוֹס אֶלָּא אִם כֵּן בּוֹדְקוֹ, וְהַאי רָאָה וְנִיפַּיֵּים הוּא, אך יש לדחות חזקה זו, ולומר דַּאֲדַרְבָּה, חֲזָקָה שֵׁאֵין אָדָם מֵיפַּיֵּים בְּמוּמִין, וְכיון שיש כאן שתי חזקות סותרות, 'אין אדם שותה בכוס כנגד 'אין אדם מתפייס במומין', אנו אומרים הַעֲמֵד מָמוֹן עַל חֶזְקָתוֹ, והבעל פטור מכתובתה.

הגמרא מביאה תירוץ נוסף ליישב את שני דיני המשנה שלא יסתרו זה את זה: רַב אַשִׁי אָמַר, המשנה כולה שנויה כדעת רבן גמליאל שחזקת הגוף עדיפה על חזקת ממון, והחילוק הוא מי הזוכה בכסף הכתובה, בְּרֵישָׁא, שנמצאו המומין בעודה בבית אביה, וכתובת הבת שייכת לאב, נמצא שתביעת הבת היא כאומרת 'מָנֶה לְאַבָּא בְּיָדְךָ', ואין חזקת הגוף שלה יכולה לסייע לתביעת ממון של אביה, ולכן על האב להביא ראיה שנולדו בה המומין אחר האירוסין. וְאילו בְּסֵיפָא, שכבר נכנסה לרשות הבעל וכסף כתובתה שייך לה, הרי היא כתובעת מבעלה 'מָנֶה לִי בְּיָדְךָ', וחזקת הגוף שלה מסייעת לה לומר שנולדו בה המומין אחר האירוסין, ולכן על הבעל להביא ראיה שהיו בה המומין קודם האירוסין, ואם לא יביא ראיה, חייב בכתובתה.

מקשה הגמרא על חילוקו של רב אשי: אִיתְּמַר רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אָוְיָא לְרַב אַשִׁי, שנינו בברייתא, אף שאמר רבי מאיר במשנתינו שאם נכנסה לרשות הבעל ונמצאו בה מומין, על הבעל להביא ראיה כדי להפטר מכתובתה, מכל מקום מוֹדֶה רַבִּי מֵאִיר בְּמוּמִין הָרְאוּיִין לָבֹא עִמָּהּ מִבֵּית אָבִיהָ, שֶׁאם הבעל טוען שמא כבר היו המומין לפני האירוסין, עַל הָאָב לְהָבִיא רְאָיָה שנולדו לאחר האירוסין, כדי לגבות את כתובתה מהבעל. וסברה הגמרא שהכוונה למומין שאינם נראים אפילו בבדיקה, ולכך הם עלולים לבא עמה מבית האב לבית הבעל אפילו כשהקפיד ובדק אותה ממומין, וְאם כן קשה, לדבריך שאם הבת תובעת את כתובתה לעצמה מסייעת לה חזקת הגוף שלה, אַמַּאי – מדוע במומין העשויין לבא עמה אמר רבי מאיר שעליה להביא ראיה, הרי טענת 'מָנֶה לִי בְּיָדְךָ הוּא, שכיון שכבר נישאה כתובתה לעצמה, וחזקת הגוף שלה מסייעת לטענתה שנולדו בה המומין לאחר האירוסין.

מתרצת הגמרא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – באיזה מומים עוסקת הברייתא, שבזה אמרה שמודה רבי מאיר במומין הראויין לבא עמה מבית אביה, בֵּיתְיֵרֵת – שנמצא בה אצבע יתירה ברגלה שאף זה מום הוא, ומום זה ודאי היה בה משנולדה, ולכן הבעל נאמן לטעון שמקח טעות הוא, ופטור מכתובתה עד שיביא האב ראיה. תמהה הגמרא: יְתֵירֵת – אם מדובר שהיתה לה אצבע יתירה, מַאי רְאָיָה מַיְיתֵי – איזו ראיה יכול האב להביא כדי לחייב את הבעל בכתובה, והרי ודאי שנולדה כך, ולא יתכן שיעידו עדים שנולד מום זה לאחר האירוסין.

מתרצת הגמרא: יכול האב להביא רְאָיָה, דְּרָאָה – שיעידו העדים שהבעל ראה לפני האירוסין שיש לה אצבע יתירה, וְניפַּיֵּים הוּא לכונסה עם מומה, ונתחייב בכתובתה.

* * *

הגמרא מביאה את דברי שמואל שנאמרו בסוף הנמצא בין רשות המוכר לרשות הלוקח, שספק זה דומה לספק שבמשנתינו, ושמואל אף הוכיח ממנה כדבריו: אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר שְׁמוּאֵל, הַמַּחֲלִיף פָּרָה שלו בַּחֲמוֹר של חבירו, וּמָשַׁךְ בַּעַל הַחֲמוֹר אֶת הַפָּרָה וקנאה במשיכה, וצריך החמור להיקנות לבעל הפרה כתמורה לפרתו שנקנתה לבעל החמור, אף שלא נעשה בו קנין, וְלֹא הִסְפִּיק בַּעַל הַפָּרָה לְמָשׁוֹךְ ולקחת אֶת הַחֲמוֹר לרשותו, עַד שֶׁמֵּת הַחֲמוֹר, ועתה יש להסתפק מתי מת החמור, האם מת קודם משיכת הפרה, ונמצא שבשעה שמשך בעל החמור את הפרה לא היה יכול לקיים את המקח ולהעמיד לבעל הפרה את חמורו, וממילא לא זכה בעצמו בפרה, או שבזמן משיכת הפרה היה החמור קיים וחל המקח, ואחר כך מת החמור, כשהוא ברשות בעל הפרה שקנאו, ושניהם אינם יודעים מתי מת החמור, הדין הוא שעַל בַּעַל הַחֲמוֹר לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁהָיָה חֲמוֹרוֹ קַיָּים בְּשָׁעַת מְשִׁיכַת פָּרָה, ונתקיימו החלופין כדין, ואז תישאר הפרה ברשותו, אך אם אינו מביא ראיה שקיים את חלקו במקח והעמיד לחבירו חמור חי, עליו להחזיר את הפרה לבעליה הראשונים. והטעם שאין החזקתו בפרה נחשבת כ'חזקת ממון', שנאמר מחמתה שחבירו נחשב כ'מוציא' והמוציא מחבירו עליו הראיה, כיון שבעל החמור עצמו מסופק אם קנה את הפרה, ובאופן כזה יש להעמיד את הפרה בחזקת בעליה הראשונים. סיים שמואל ואמר: וְתָנָא תּוּנָא – וכן שנה התנא במשנה דין דומה לזה, המסייע לדברי, 'בַּלָּה' – הדין האמור במשנתינו, של כלה שנמצאו בה מומין. אמנם לא פירש שמואל לאיזה מדיני המשנה התבונן, שהוא מסייע לדבריו.

מבררת הגמרא: הֵי בַּלָּה – לאיזה אופן של כלה שנמצאו בה מומין התבונן שמואל שהוא מסייע לדבריו. אִילֵימָא – אם נאמר שכוונתו לדין

---

## אגרות קודש

ב"ה, ו' אייר, תשי"ט

ברוקלין.

הוו"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה מנחם שי'

שלום וברכה!

... בשאלתו הטעם שאדה"ז לא הביא בסידורו לומר ובנחה יאמר - לא שמעתי בזה, אבל מובן וגם פשוט הוא לפענ"ד, כי הזהיר הכתוב (קהלת ה, א): אל תבהל על פיך גו' ע"כ יהיו דבריך מעטים (עיי"ש בפי' הראב"ע), ובפע"ח התחלת שער התפלה: אלו האחרונים שלא ידעו דרך קבלה אינם יודעים כו' וטועים וכו'. וכיון אשר האריז"ל דנהירין לי' שבילי דרקיע ושערי תפלה ודקדק בכל אות ונקודה בתפלה ובסידורו (הן דר"י קאפיל, הן דהר"ש מראשקוב - תלמידו של הה"מ ממעזריטש) - לא הביא פסוקים הנ"ל, אזלינן בתרי'. ומי יבוא אחרי הארי החי.

**כָּלָּה בְּבֵית אָבִיהָ**, והיינו האופן שנמצאו בה מומין ועודה בבית אביה, שנאמר בתחילת המשנה שעל האב להביא ראיה, וכפי שביאר זאת רבי אלעזר לעיל (עה:), שדין זה נאמר כדעת רבי יהושע, שחזקת הממון של הבעל עדיפה מחזקת הגוף של האשה, ואפילו אם היא ברשות הבעל וגולד הספק ברשותו יהיה הדין כן, שאינה יכולה להוציא את ממון כתובתה מהבעל ללא ראיה, וזו ראיה לדינו של שמואל, שעל בעל החמור להביא ראיה שהיה חמורו קיים בשעה שמשך את הפרה, ואף שנולד הספק אחרי משיכת הפרה, כשהיה החמור נחשב כעומד ברשות בעל הפרה, מכל מקום הולכים אחר חזקת ממון, וכשיש ספק בעיקר הממון הולכים אחר חזקת הבעלים הראשונים שהיה הממון ודאי שלהם.

דוחה הגמרא: **מִי דָּמֵי** – וכי אפשר לדמות את הנידונים זה לזה, **והרי הָתָם**, במשנתינו, **מַיְיתֵי** – מביא **הָאַב רְאָיָה** שנולדו המומין לאחר האירוסין, **וּמַפִּיק** – ומוציא מהבעל את דמי כתובת בתו, ובדי להוציא ממון הצריכה המשנה ראיה. אבל **הָכָא**, בנידון של שמואל לגבי מחליף פרה בחמור, **מַיְיתֵי** – מביא **בַּעַל הַחֲמוֹר רְאָיָה** שמת החמור לאחר המשיכה, **וּמוֹקִים** – ובכך הוא מותיר את הפרה ברשותו, וכיצד ניתן להוכיח מהמשנה שאף באופן זה יש צורך בראיה, והרי יתכן שרק כדי להוציא ממון יש צורך בראיה, ואילו באופן שבא האדם להשאר מוחזק בממון שבידו אין צורך בראיה.

מבארת הגמרא את ראית שמואל באופן אחר: **אָמַר רַבִּי אַבָּא**, אלא הוכחת שמואל היא מדין **כָּלָּה בְּבֵית חָמִיהָ**, ששנינו במשנה שעל הבעל להביא ראיה שהיו בה המומין קודם האירוסין, ולפי ביאורו של רבי אלעזר דין זה נאמר לדעת רבן גמליאל שחזקת הגוף עדיפה על חזקת ממון, ואף בעודה בבית אביה על הבעל להביא ראיה כדי להחזיק בממונו שלא יתחייב בכתובה, ונמצא שאף שהספק נולד בבית האב, על הבעל להביא ראיה להחזיק בממונו, כיון ששטר הכתובה הנמצא ביד האשה מחייבו בודאי, וטענתו שנמצאו בה מומים היא טענת ספק, ויש ללמוד מכאן לדין המחליף פרה בחמור, שעל בעל החמור להביא ראיה אף שהספק לא נולד ברשותו, ואף שאינו בא להוציא אלא להחזיק, שהרי אפילו הבעל המחזיק בממון עצמו צריך להביא ראיה, וכל שכן כאן שבעל החמור רוצה להחזיק בפרה של חבירו, שכל זמן שאינו מביא ראיה, מעמידים אותה בחזקת הבעלים הראשונים.

דוחה הגמרא אף ראיה זו: **וְאַכַּתִּי לֹא דָּמֵי** – ועדיין אין הנידונים שוים, שהרי **הָתָם**, במשנתינו, **הַבַּעַל מַיְיתֵי רְאָיָה וּמַרַע לֵיהּ לְחֶזְקָיהּ דְּ**הָאַב, כלומר, הטעם שהבעל צריך להביא ראיה הוא כיון שמסייעת לאב 'חזקת הגוף' של הבת, האומרת שנולדו המומים לאחר האירוסין, ולכן מוטל על הבעל להביא ראיה לדבריו, אף שהוא מוחזק בממון. אבל **הָכָא**, בנידון של שמואל, אין חזקת הגוף מסייעת לבעל הפרה, לומר שמת החמור קודם המשיכה, אלא להיפך, חזקת הגוף של החמור מסייעת לבעל החמור, לומר שהחמור היה חי בעת משיכת הפרה, ומת רק לאחר הקנין, ונמצא שלדברי שמואל **בַּעַל הַחֲמוֹר מַיְיתֵי רְאָיָה, וּבכך הוא מוֹקִים חֶזְקָיהּ בְּיַדֵּיהּ** – מעמיד בידו את הפרה המוחזקת בידו מחמת חזקת הגוף של החמור, האומרת שהיה חי בעת הקנין, ודבר זה לא מוכח ממשנתינו, שבמקום שחזקת הגוף מסייעת למוחזק עליו להביא ראיה לדבריו.

מבארת הגמרא את ראיתו של שמואל באופן אחר: אלא **אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק**, ראיתו של שמואל היא מדין **כָּלָּה בְּבֵית אָבִיהָ** האמור ברישא, שלדעת רבי אלעזר סוברת הרישא כרבי יהושע, שאף בכלה בבית חמיה על האב להביא ראיה, **וּלְכִדּוּשִׁין**, כלומר, אין הראיה מכך שהאב צריך להביא ראיה כדי לגבות כתובה, שזו ראיה להוציא ממון, אלא הראיה היא מכך שמשמע מסתימת המשנה שאף כדי להחזיק את כסף הקדושין בידו צריך האב להביא ראיה, ואם אינו מוכיח שנולדו המומין לאחר האירוסין אינו יכול להחזיק בכסף הקדושין אלא עליו להחזירו לבעל הטוען שהיה זה מקח טעות, ומוכח שאף לענין החזקת ממון אנו אומרים שמעמידים את הממון בחזקת הבעלים הראשונים, אלא אם כן יביא המוחזק ראיה, והוא הדין לענין מחליף פרה בחמור, שבעל החמור הרוצה להחזיק את פרת חבירו בידו צריך להביא ראיה לדבריו.

רב נחמן בר יצחק מוסיף ומבאר את ראיתו של שמואל ממשנתינו: **וְלֹא תֵּימָא** – ואל תאמר שמה שאנו אומרים שעל האב להביא ראיה כדי להחזיק את כסף הקדושין, היינו רק **אַלְּבָא דְּמַאן דְּאָמַר 'קִדּוּשִׁין לָאו לְטַיבּוּעֵי נִיתְּנוּ'** – סתם מעות קדושין הניתנים לאשה, לא ניתנו לה על מנת שישארו בידה בכל אופן, אלא רק אם ישאנה לבסוף תוכל האשה להחזיק בהם, אך אם ימות קודם הנשואין יחזרו מעות אלו ליורשיו, וכיון שכך אינם נחשבים כ'מוחזקים' ביד האב אלא כפקדון בידו עד שישא את בתו, ולכן אמרה המשנה שעל האב להביא ראיה לדבריו כדי להחזיק בכסף הקדושין, וממילא אין זו ראיה לדברי שמואל, כיון שבמחליף פרה בחמור הרי בעל החמור מחזיק בפרה בתורת בעלים, ויתכן שבזה תסבור משנתינו שאינו צריך להביא ראיה כדי להמשיך ולהחזיק בפרה. ואילו למאן דאמר ש'קדושין לטיבועין ניתנו' וכסף הקדושין ניתן לאשה על דעת כן שישאר בידה אף אם בסוף לא תנשא, אין האב צריך להביא ראיה כלל, שהרי כסף הקדושין ניתן לו ללא תנאי, ולא על זה אמרה המשנה שעל האב להביא ראיה. ואם כן תחזור התמיהה על שמואל, כיצד הוא הוכיח ממשנתינו את דינו. **אֶלָּא** המבואר במשנתינו שעל האב להביא ראיה כדי להחזיק בכסף הקדושין היינו **אַפִּילּוּ לְמַאן דְּאָמַר 'קִדּוּשִׁין לְטַיבּוּעֵי נִיתְּנוּ'**, וכסף הקדושין שייך לאב אף אם בסוף לא תנשא, ואף על פי כן מצריכה המשנה את האב להביא ראיה שאכן חלו הקדושין ולא היו בה מומין באותה שעה [והרי זו ראיה לדברי שמואל, שאף בעל החמור המחזיק בפרה צריך להביא ראיה שהיה חמורו חי באותה שעה, כדי שיוכל להמשיך ולהחזיק בפרה], והטעם שאף למאן דאמר 'קדושין לטיבועין ניתנו' צריך האב להביא ראיה לדבריו, כיון **דְּהָנֵי מִילֵּי** – דבר זה, שאנו אומרים שהבעל נותן את כסף הקדושין על דעת כן שישאר ביד האשה או אביה אפילו אם לא ישאנה, היינו **בְּקִידּוּשֵׁי וַדַּאי** – קדושין גמורים, שרק מחמת אונס שאירע לאחר מכן לא נשאה הבעל, **אֲבָל בְּקִידּוּשֵׁי טָעוּת**, בגון כאן שהתברר שיש בה מומין, ויתכן שהיו כבר בשעת הקדושין, לא היתה כוונת הבעל שישאר כסף הקדושין בידם, ולכן בנידון של משנתינו שהבעל טוען שהיו בה מומין אלו קודם האירוסין, **אִי מַיְיתֵי** – אם הביא האב **רְאָיָה** לדבריו שנולדו בה המומין לאחר האירוסין, **אִין** – אכן הוא יכול להחזיק במעות הקדושין, אבל **אִי לֹא** – אם לא הביא ראיה לדבריו, ויש לחוש שהיו הקדושין קדושי טעות, **לֹא** – אין האב יכול להחזיק במעות אלו, כיון שספק אם הם שלו ויש ללכת אחר חזקת בעלים הראשונים. וכיון שעל זה אמרה משנתינו ברישא שעל האב להביא ראיה כדי להחזיק את כסף הקדושין שבידו, ואף כשהיא כבר בבית חמיה, מוכח שאף המוחזק בממון צריך להביא ראיה כדי להשאיר את הממון בידו, ואם אינו מביא ראיה מחזירים את הדבר לידי הבעלים הראשונים, והוא הדין לגבי מחליף פרה בחמור, שמחזיקים את הפרה בחזקת בעלידה הראשונים, ואם רוצה בעל החמור להחזיק בה, עליו להביא ראיה שאכן היה החמור קיים בעת משיכת הפרה.

הגמרא ממשיכה להקשות על דברי שמואל מברייתא העוסקת בעניני טריפות. אחת מן הטריפות שנמנו במשנה בחולין (מב.) היא אם נעשה בחיי הבהמה נקב מפולש ב'בית הכוסות', והוא איבר הנמצא בראש הכרס שיש לו חלל ובית קיבול, ותוכו עשוי בתים בתים הנראים כמו כוסות, וסביב שפתו יש עובי כפול. מקשה הגמרא: **מֵיתִיבִי**, שנינו בברייתא, **מַחַט שֶׁנִּמְצֵאת** בגוף הבהמה ותחובה **בְּעוֹבִי** – בשפה הכפולה של **בֵּית הַכּוֹסוֹת**, אם המחט תחובה רק **מִצַּד אֶחָד** – מצידו הפנימי של בית הכוסות וניקבה רק דופנו הפנימית ולא יצא עד הצד החיצוני, **הבהמה כְּשֵׁרָה**, אולם אם ניקב הדופן **מִשְּׁנֵי צְדָדִין**, הרי שניקב הדופן מעבר לעבר,

המשך בעמוד רח

והבהמה טְרֵיפָה. אמנם אף אם ניקב הדופן מעבר לעבר אין הבהמה טריפה אלא אם כן אירע הדבר בחייה, ולכן, אם נִמְצָא עָלֶיהָ – על המחט קוֹרֵט – מעט דָּם, בֵּירוּעַ – הרי זה סימן שֶׁהוּא – שדבר זה אירע לִפְנֵי שְׁחִיטָה, ולכן כשנתחבה המחט בגופה יצא ממנה מעט דם. אך אם לֹא נִמְצָא עָלֶיהָ קוֹרֵט דָּם, בֵּירוּעַ שֶׁהוּא לְאַחַר שְׁחִיטָה, שאחרי מותה אין דם יוצא ממקום תחיבת המחט. ובאופן שנמצא קורט דם והבהמה טריפה, נותנת הברייתא סימן לדעת מתי אירעה תחיבת המחט, כמה זמן לפני שחיטת הבהמה, ויש מכך נפקא מינה לדיני ממונות. אם הוּגְלַד פִּי הַמַּכָּה – עלה גלד על מקום תחיבת המחט, בֵּירוּעַ שֶׁנתחבה המחט לפחות שְׁלֹשָׁה יָמִים קוֹדֶם הַשְּׁחִיטָה, כיון שמכת הבהמה מגלידה רק אם חייתה שלשה ימים לאחר המכה, ולכן, אם קנה בהמה זו בתוך שלשה ימים לשחיטתה, יכול הוא לתבוע מהמוכר שיחזיר לו את דמיה, שהרי מכך שנמצאה המכה מוגלדת מוכח שכשקנאה כבר היתה טריפה [שאילו נטרפה ברשותו, לא היה פי המכה מספיק להגליד בפחות משלשה ימים]. אך אם לֹא הוּגְלַד פִּי הַמַּכָּה, אין לדעת מתי אירע הדבר, האם ברשות המוכר או ברשות הלוקח, וְהַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. מסיימת הגמרא את קושייתה: משמע מלשון הברייתא שכל הבא להוציא את מעותיו עליו הראיה, בין הלוקח ובין המוכר, וְאִי יְהִיב טַעְמָא דְּמִי – ואם הטבח שקנה את הבהמה כבר נתן מעות למוכר עבור הבהמה, ועתה תובע אותם מהמוכר בטענה שהיה מקחו מקח טעות, בָּעֵי לְאַיתוֹיֵי רְאָיָה, וּמַפִּיק – מוטל עליו להביא ראיה, ורק כך יוכל להוציא מן המוכר את מעותיו, וּלדעת שמואל קשה, אַמַּאי – מדוע על הלוקח להביא ראיה, והרי בכל ספק שבגוף הממון אין החזקת המעות מועילה למוחזק, ואפילו כשלא נולד הספק ברשותו, אלא הולכים אחר הבעלים הראשונים, ואם כן בָּעֵל הַבְּהֵמָה לַיֵּיתֵי רְאָיָה, וְנוֹקִים – המוכר, שהוא מחזיק במעות הלוקח המסופקים, יצטרך להביא ראיה שלא היתה הבהמה טריפה כדי שיוכל להחזיק במעות, ואם לא יביא ראיה לדבריו, לא יוכל להחזיק במעות. וכמו שאמר שמואל שבעל החמור אינו יכול להחזיק בפרה כל זמן שאינו מביא ראיה שאכן היה חמורו קיים בזמן החליפין, ואף שהספק לא נולד ברשותו.

מתרצת הגמרא: דין הברייתא נאמר כְּגוֹן שֶׁלֹּא יָהִיב טַעְמָא דְּמֵי – באופן שהלוקח עדיין לא שילם תמורת הבהמה, והמוכר הוא שתובע ממנו שישלם לו את דמי הבהמה, ועל זה אמרה הברייתא שהמוציא מחבירו עליו הראיה, ואין המוכר יכול להוציא מעות מן הלוקח מספק, כיון שיש להעמיד את המעות בחזקת בעליהם הוודאים והם בחזקת הלוקח. אבל באמת אף אם כבר שילם הלוקח למוכר, אין המוכר יכול להחזיק במעות כל זמן שאינו מוכיח שהוטרפה הבהמה ברשות הלוקח.

תמהה הגמרא: מַאי פַּסְקָא – כיצד סתם התנא את דבריו, שאמר 'המוציא מחבירו עליו הראיה', וכוונתו היתה רק לאופן שהמוכר הוא המוציא, וכי פסק התנא דבר קצוב שלעולם אין המוכר נוטל את דמי הבהמה לפני שחיטתה, ומחמת כן תמיד הוא נחשב כ'מוציא' [שהרי לפי תירוץ הגמרא נמצא שאם כבר קיבל המוכר את הדמים, אין אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה, אלא על המוכר להביא ראיה כדי להחזיק במעות].

הגמרא מביאה מי שחולק על דברי רב יהודה בשם שמואל בדין מחליף פרה בחמור: אֶלָּא, כִּי אָתָא – כשבא רָמִי בַּר יְחֶזְקֵאל, אָמַר לבני הישיבה, לֹא תִּצְייְתִינְהוּ לְהָנֵי כְּלֵלֵי דְּכַייֵל – אל תקבלו את הכללים הללו שאמר וכלל יְהוּדָה אָחִי מְשַׁמְּיָה דִּשְׁמוּאֵל, שלעולם על בעל החמור להביא ראיה שהיה חמורו קיים בעת החליפין, כדי שיוכל להחזיק בפרה, שלא אמר שמואל כן, אלא הָכִי – כך אָמַר שְׁמוּאֵל, כָּל שֶׁנּוֹלַד סָפֵק בִּרְשׁוּתוֹ – בבעלותו, עָלָיו הָרְאָיָה, ונמצא שאחרי שמשך בעל החמור את הפרה לרשותו, אינו צריך להביא ראיה מתי מת החמור, כיון שהוא מוחזק בפרה שברשותו, אלא על בעל הפרה להביא ראיה שמת החמור קודם החליפין כדי להוציא את הפרה מיד בעל החמור. ועל זה אמר שמואל וְתָנָא תּוּנָא – ויש להביא ראיה לכך ממשנתינו ששנה התנא דין כַּלָּה, ושמואל סובר בביאורו של רבא (לעיל עה:) במשנתינו, שכולה נאמרה לדעת רבן גמליאל, ומשני הדינים שבמשנה מוכח כדברי שמואל, שברישא שנמצאו המומין בבית האב וברשותו, על האב להביא הראיה, כיון שאומרים 'כאן נמצאו וכאן היו', ואילו בסיפא, שנמצאו המומין בבית הבעל וברשותו, על הבעל להביא ראיה, משום שהספק נולד ברשותו.

הגמרא מקשה מהברייתא שהובאה לעיל על דברי רמי בר יחזקאל בשם שמואל: מֵיתִיבִי, שנינו בברייתא, מַחַט שֶׁנִּמְצֵאת בְּעוֹבִי בֵּית הַכּוֹסוֹת כּוּ', וכפי שהובא לעיל מבואר בברייתא זו שאם אין ידוע מתי נתחבה המחט, המוציא מחבירו עליו הראיה, ומשמע מסתימת הברייתא שכל אחד מהם הבא להוציא ממון עליו להביא ראיה, וּלפי זה, אִי דְּלֹא יָהִיב טַעְמָא דְּמֵי – אם הלוקח שקנה את הבהמה לשחיטה עדיין לא שילם את תמורתה, ובעל הבהמה בא להוציא ממנו את מעותיו, בָּעֵל הַבְּהֵמָה בָּעֵי לְאַיתוֹיֵי רְאָיָה וּמַפִּיק – על המוכר להביא ראיה שנתחבה המחט לאחר המכירה, ועל ידי זה הוא יכול להוציא מהלוקח את מעותיו, וּלדברי רמי בר יחזקאל בשם שמואל קשה, אַמַּאי – מדוע אינו יכול להוציא את מעותיו בלא ראיה, הרי סְפֵיקָא – הספק אימתי נתחבה המחט, בִּרְשׁוּת מַנָּח אִיתֵּילִיד – נולד ברשות הלוקח ששחטה, שלאחר ששחטה מצא את המחט, ואם כן לדעת שמואל שכל מי שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראיה, יצטרך הלוקח להביא ראיה כדי להפטר מלשלם למוכר, ואילו מהברייתא משמע שתמיד המוציא מחבירו עליו הראיה.

מתרצת הגמרא: הברייתא עוסקת באופן דְּיָהִיב טַעְמָא דְּמֵי – שהשוחט שקנה את הבהמה כבר שילם עליה למוכר, ועתה הוא תובע את המוכר שיחזיר לו את דמי המקח, ועל זה אמרה הברייתא שהמוציא מחבירו עליו הראיה, משום שהספק נולד ברשותו. אמנם באמת אף אם לא נתן עדיין את המעות, והמוכר תובע ממנו את דמי הבהמה, עליו להביא ראיה שהיתה הבהמה טריפה בעת המכירה, ולולי זאת יתחייב לשלם למוכר, כיון שהספק נולד ברשותו, וכדברי רמי בר יחזקאל בשם שמואל.

תמהה הגמרא: וּמַאי פַּסְקָא – כיצד סתם התנא את דבריו ואמר 'המוציא מחבירו עליו הראיה', שמשמע שאין חילוק מי הוא המוציא, ואילו לדבריך נמצא שרק כשהלוקח הוא המוציא נאמר דין זה, ובכך שכינה התנא את הלוקח כ'מוציא' הרי זה כאילו פסק שלעולם דמי הבהמה ביד המוכר, והלוקח בא להוציא את המעות מידו, ולכן לא הוצרך לפרש שכוונתו ללוקח.

מתרצת הגמרא: אכן, סְתָמָא דְּמֵילְתָא – דרך העולם היא כך, דכל כַּמָּה דְּלֹא יָהִיב אִינִישׁ זוּזֵי – כל זמן שאין הלוקח נותן למוכר את דמי המקח, לֹא יָהִיב אִינִישׁ חִינָּא – אין המוכר נותן לו את הבהמה, ולכך נקטה הברייתא לשון 'המוציא מחבירו עליו הראיה', כיון שבדרך כלל הלוקח הוא הבא להוציא מהמוכר את המעות ששילם לו, לאחר שנמצאה הבהמה טריפה.

* * *

שנינו במשנה: 'הַחֲכָמִים אוֹמְרִים, כָּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּמוּמִין שֶׁבְּפִשָּׁתָן, אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון'. אָמַר רַב נַחְמָן,